

Att starta lammproduktion

Artikeln vänder sig till dig som funderar på att starta lammproduktion. Den beskriver kort några olika produktionsformer och ger ett resonemang kring lönsamheten.

När man börjar fundera på ett liv som lammproducent bör man, innan man rusar iväg och köper djur, värdera de tillgångar man har och bestämma vilka som behöver kompletteras. För det första behövs, kunskaper om produktionens villkor, för det andra byggnader, maskiner och mark för det tredje, tillräckligt med start- och driftskapital, för det fjärde. Först när allt detta är uppfyllt är det dags att skaffa goda produktionsdjur. Väsentligt för en ekonomiskt lyckad djurhållning är att det finns avsättning för det man producerar; landskapsvård och kött samt eventuellt skinn och ull.

Djurintresse A och O

Börja dina funderingar med att klargöra om du har ett gott djurintresse. Ta kontakt med andra fårägare och försök att få ta del av verksamheten på nära håll. Det är inte ovanligt att intresset för fåren växer ju mer man lär känna dem. Har eller får du inte något särskilt intresse ska du nog producera något annat än lamm.

Kunskap är guld värd

Tillräckligt med kunskaper går att

Lammproduktion i bågbus.

insupa via skrivna alster, webbplatser, kursverksamhet, rådgivare, intresseföreningar, färevenemang och genom redan etablerade lammproducenter som du fått förtroende för. Skaffa dig den kunskap du behöver för att fatta vettiga beslut. Har du kunskap nog att från början välja rätt produktionsform, en ändamålsenlig byggnad och en lämplig maskinpark sparar du mycket pengar och tid.

Bestäm målet med produktionen

Bestäm vad ditt mål med lammproduktionen ska vara. Är det bara lite mark som ska hållas öppen, ska lammproduktionen ge en merintäkt eller ska en hel familj kunna leva på den?

Många lammproducenter jobbar deltid och kompletterar sina intäkter med lön från förvärvsarbete. Genom att planera så att den arbetsintensiva lamningen hamnar när det är lågsäsong på ett annat arbete kan man sköta lammproduktionen vid sidan om till exempel ett skogsarbete eller arbete med växtodling.

Välj rätt produktionsform

Utgå från dina och gårdens förutsättningar när du väljer produktionsform.

Vinterlamm

Vinterlammproduktion med inköpta vinterlammsämnen är kanske den enklaste formen av lammproduktion. Vinterlamm kallas de lamm som fötts på våren eller sommaren men inte hunnit växa till sig tillräckligt för att slaktas under hösten. En del av dessa lamm slutuppföds inomhus i födelsebesättningen, andra säljs som vinterlammsämnen till specialiserade vinterlammsuppfödare. Skillnaden mellan intäkter och kostnader är liten. Det gäller att ha ganska många djur för att produktionen ska löna sig, annars blir arbetsåtgången per djur för stor. Den som föder upp vinterlammsämnen har ingen lamning och inga djur på bete. Köper man allt foder behöver man inte ha någon mark alls. Däremot behövs ett skriftligt avtal med någon som kan ta hand om gödseln. Tillgången till vinterlammsämnen kan variera mellan olika år.

Augustilamning hos Bengt och Cecilie Jinker.

Vårlamm

Benämningen vårlamm kommer från slakterinäringen och syftar på tiden när lammen slaktas. Tackorna betäcks under augusti och lammar i januari. Lammen hålls inomhus under hela uppfödningstiden och lever till största delen på kraftfoder och tackans mjölk. Slakten sker från april till början av juni. Under denna period är betalningen för slaktkroppen som bäst under året. Eftersom endast tackorna släpps ut på bete klarar de sig bra på naturbetesmarker. I vårlammproduktionen behövs betydligt mer utrymme inomhus än när lammen föds upp på bete. Se tabell.

Höstlamm

Lamm som föds under mars-april och får en tillräckligt intensiv uppfödning blir färdiga att slaktas under hösten. Detta är hittills den vanligaste produktionsformen. Några fördelar är att såväl behovet av utrymmen i byggnader som behovet av kraftfoder är lägre än om lammen föds upp inomhus. Om man förutom köttet vill sälja skinn och ull av hög kvalitet är höstlamm ett bättre alternativ än inomhusuppfödning. Hur lammen har fötts upp är helt avgörande för skinnens värde. Det kan emellertid vara svårt för nystartade producenter att få leverera sina lamm till slakt under höstmånaderna eftersom det redan finns ett överskott på lamm då. Hör efter med din tänkta köpare

av lammen vilka leveransvillkor som gäller innan du väljer produktionsform.

Oisolerade byggnader

Fåren trivs bäst i oisolerade byggnader där det är torrt, dragfritt och ljust. Ibland går det att anpassa befintliga utrymmen till får utan alltför stora kostnader. Vill man bygga nytt är det vanligt att man väljer plastklätt båghus (typ växthus) eller enkla plåt/trähus (typ maskinhall). Byggnaderna ska vara billiga men möjliggöra en rationell djur- och foderhantering. Byggnadskostnaderna kan variera mellan mindre än 1000 till över 5000 kr/tacka. Ett riktvärde för en trähall med stålstomme, exklusive bottenplatta och inredning är 1400 kr/m². y) Detta motsvarar en byggkostnad per tacka på knappt 4760 kr i vårlammproduktion och 2660 kr i höstlammproduktion. Utgödsling av djupströbädden bör kunna ske maskinellt. Vid nybyggnad, och innan en befintlig byggnad ska börja användas för får, skall förprovning ske hos Länsstyrelsen om det ska finnas fler än 19 vuxna får på gården.

Minimal maskinpark oftast mest lönsamt

Intäkten per lamm är låg. För att kunna bära investeringar i maskiner måste därför lammproduktionen vara ganska omfattande. För små besättningar är det bra om man kan samarbeta med någon granne eller anlita maskinstation för att till exempel köra ensilage. Man får

emellertid inte vara så snål att rutinarbetet inte kan utföras rationellt. Detta gäller särskilt utfodring, halmning och vägning av lamm.

Mark finns snart i överflöd

I takt med att allt fler lantbruk läggs ner blir mer och mer mark bli tillgänglig för försäljning eller arrendering. Fundera över vilken produktionsstorlek som är optimal genom att ta hänsyn till hur mycket arbetskraft, byggnadsyta, maskiner och mark som finns tillgänglig. Lönar det sig att utöka besättningen genom att arrendera om det i övrigt finns gott om byggnad, arbetskraft och maskiner? Lönar det sig att bygga om det finns överskott på mark?

Utnyttja möjligheten till EU-ersättning

EU-ersättningarna varierar från gård till gård beroende på gårdens storlek och geografiska läge, hur värdefulla betesmarkerna är från biologisk synpunkt, om man driver gården ekologiskt och så vidare. Med de nya EU-stöden, med högre ersättning för betesmark och tilläggsersättning som är frikopplad från produktionskrav, kommer efterfrågan på betesdjur att öka. Detta kan lammproducenter med liten egen areal dra nytta av.

Merintäkter

Intäkter från försäljning av avelsdjur, skinn och ull är av stor betydelse för flera producenter. Avelsdjur säljs främst från besättningar som är renrasiga men även tacklamm som består av hälften finull och hälften dorset är efterfrågade som mödrar i vårlammproduktionen. Intäkter för skinn och ull får man främst från gotlandsfår, leicester, finull och rya. Under höstmånaderna är kvaliteten är som bäst. Ett skinn från ett höstslaktat lamm av rasen gotlandsfår motsvarar i år betalningen för 6 kg kött. En del lammproducenter förädlar och säljer gårdens produkter direkt till konsument.

200 kr/timme

Den som klarar att sköta 300 tackor på halvtid, har 30 hektar bete och lika mycket åker, bör kunna uppnå en arbetsersättning på 200 kr/timme när EU-ersättningen inkluderats. Har man tilläggsersättning för betesmarken förbättras ekonomin ytterligare.

Text och foto: Birgit Fag

Lammrådgivare HS i Jönköpings län

Exempel på lammproduktion i oisolerade byggnader.

Vårlammproduktion med kraftfodertilldelning i datorstyrda foderautomater.

Tabell. Jämförelse mellan olika produktionsformer*)

Produktionsform	Byggnader liggyta m ²	Grovfoder kg ts	Bete kg ts	Tackor/ha naturbete	åkerbete
Vårlamm	3,4	300	270	5-6	15-20
Höstlamm	1,9	250	450	3	10-12
Vinterlammsämnen	1,0	100	0	0	0

*) Uppgifterna är hämtade ur pärmen Lönsam Lammproduktion. Naturbetet beräknas ge 1500 kg ts/ha, åkerbetet 5000 kg ts/ha. Foderåtgången är beräknad för en tacka med två lamm respektive ett vinterlamm.

y) Uppgiften är hämtad ur "Byggnader för lammproduktion". Jordbruksinformation 8- 2005. Jordbruksverket

Fakta Birgit Fag:

Birgit Fag jobbar som lammrådgivare på Hushållningssällskapet i Jönköpings län. www.bush.se/f. Hon kan hjälpa dig med val av uppfödningssmodeller, inrednings- och byggnadsval, utfodring och tillväxtplaner, betesplanering, resultatanalyser och avelsråd.

Hon är också författare till pärmen lönsam lammproduktion. Se annan plats i tidningen för beställning. Kontakta gärna Birgit om du är nyfiken på får: telefon: 036-39 88 81 mobil: 0706- 401 601 e-post: birgit.fag@bush.se

